

Carlsund utbildningscentrum
Box 956
591 29 Motala

2010-11-16
1 (7)
Dnr: 40-2010:30

Motala kommun
591 86 Motala

Kvalitetsgranskning av Carlsund utbildningscentrum, Motala kommun

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har granskat om undervisningen i samhällskunskap på tre av skolans yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen.

Skolinspektionen bedömer att undervisningen i Samhällskunskap A på bygg- och fordonsprogrammen samt på industriprogrammet i hög grad utgår från ämnets mål att sträva mot. Undervisningen utgår i hög grad från programmålen och skolan arbetar i hög grad för att säkerställa att bedömningen av elevernas förmågor och kunskaper är likvärdig. Skolinspektionen bedömer även att arbetet med att anpassa undervisningen efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande är tillfredställande. Skolan behöver dock genomföra insatser inom följande område för att ge eleverna ökade möjligheter att nå målen.

- Rektorn måste säkerställa att åtgärdsprogram utarbetas för de elever som riskerar att inte nå kursens mål (8 kap. 1a § gymnasieförordningen).

En uppföljning av detta beslut kommer att ske genom att Motala kommun, Carlsund utbildningscentrum, inom tre månader efter beslutsdatum, dvs. senast den 16 februari 2011, inkommer till Skolinspektionen, avdelningen i Linköping, med en redovisning av de åtgärder som vidtagits.

Skolinspektionens granskning av undervisningen i samhällskunskap i Carlsund utbildningscentrum, Motala kommun

Bakgrund

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program under perioden 1 april 2010 till 29 oktober 2010.

Skolinspektionen ska granska ett antal gymnasieskolors yrkesförberedande program avseende undervisningen i kärnämnet samhällskunskap. Detta är angeläget eftersom elever på yrkesförberedande program generellt sett har lägre måluppfyllelse än elever på studieförberedande program i ämnet. Granskningen kommer att inriktas på skolors förmåga att anpassa undervisningen så att alla elever får förutsättningar att nå maximala resultat och minst godkänt. Syftet är att måluppfyllelsen i samhällskunskap på yrkesförberedande program ska öka.

Kvalitetsgranskningens huvudfrågeställning är **om undervisningen i samhällskunskap på yrkesförberedande program är ändamålsenlig och ger eleverna möjlighet att nå målen**. Med ändamålsenlig undervisning avses här en undervisning som utgår från målen att sträva mot för ämnet samhällskunskap och programmålen. För att vara ändamålsenlig måste undervisningen anpassas efter varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. En ändamålsenlig undervisning ställer även krav på skolornas arbete för att säkerställa likvärdigheten i bedömning och betygsättning. Därför kommer kvalitetsgranskningen även att beröra detta område. I bilaga till detta beslut återfinns en lista över samtliga bedömningspunkter som omfattas av granskningen. Övergripande information om och projektplan för kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>).

I granskningen ingår 40 gymnasieskolor. Varje skola får efter granskningen ett beslut. Dessutom kommer Skolinspektionen redovisa övergripande iakttagelser och slutsatser i en kvalitetsgranskningsrapport i slutet av året. Denna övergripande rapport kommer att publiceras på Skolinspektionens webbplats samt skickas till samtliga skolor som ingått i granskningen.

Carlsund utbildningscentrum ingår i granskningen och resultatet redovisas i detta beslut. Skolan besöktes den 29 och 30 september samt den 1 oktober 2010. I skolan granskades byggprogrammet (BP), fordonsprogrammet (FP) samt industriprogrammet. Beslutsunderlaget utgörs av dokument från skolan samt av den information som samlats in genom intervjuer med elever, lärare och rektorn samt genom observationer av lektioner i Samhällskunskap A. Ansvariga för kvalitetsgranskningen i Carlsund utbildningscentrum är utredarna Ronny Högberg och Helena Boëthius.

Beskrivning av skolan

Carlsund utbildningscentrum i Motala kommun har cirka 850 elever. Skolan är i huvudsak inriktad mot gymnasiala yrkesförberedande utbildningar, men har också teknikprogrammet. Vid Carlsund utbildningscentrum finns även kommunal vuxenutbildning och kommunens högskoleenhet. För de granskade gymnasieprogrammen genomförs kursen Samhällskunskap A under årskurs tre. Vid Skolinspektionens besök hade kursen av denna anledning endast pågått under några veckor.

Motivering till beslutet***Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot***

I Skolverkets föreskrifter om kursplaner och betygskriterier för kurser i ämnet samhällskunskap i gymnasieskolan finns mål att sträva mot för ämnet. I ämnet samhällskunskap ska skolan i sin undervisning bland annat sträva efter att eleven omfattar och praktiserar demokratins värdegrund och förstår hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen. Vidare ska undervisningen ge eleverna möjlighet att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt.

Av Skolverkets programhäften för de granskade programmen framgår att mål att sträva mot är utformade så att de ska visa vilka kunskaper som skolan ska sträva efter att alla elever utvecklar. Dessa mål sätter inte någon gräns för elevernas utveckling. Målen att sträva mot ska vara utgångspunkt för lärarnas planering tillsammans med eleverna.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Av granskningen framgår att undervisningen i hög grad utgår från ämnets mål att sträva mot. Kurs- och lektionsplaneringar knyter an till frågor om demokrati och mänskliga rättigheter samt ger eleverna möjligheter att såväl reflektera över olika samhällsfrågor som att uttrycka ståndpunkter och argumentera. Eleverna ges även möjlighet att öva sig i ett vetenskapligt tänkande genom arbete med analysmodeller av samhällsfrågor. Under lärarintervjun redogör lärarna för hur de arbetar med mål att sträva mot i undervisningen, bland annat lyfter de fram vikten av att låta eleverna arbeta med källkritik och samhällsvetenskapliga metoder samt diskutera samhällsfrågor. Lärarna framhåller även vikten av att kontinuerligt återkoppla mål att sträva mot till eleverna för att skapa förståelse för kursen hos eleverna.

De lektioner som besöktes under granskningen knöt i hög grad an till riksdagsvalet och det svenska styrelseskicket. Förutom genomgångar av det formella styrelseskicket där riksdagen och regeringen samt grundlagar behandlades, gick lärarna igenom händelseutvecklingarna efter valet och relaterade sålunda undervisningen till konkreta händelser i samhället. Frågor om valet hade även innan Skolinspektionens besök på skolan behandlats i undervisningen, till exempel hade eleverna arbetat med de politiska partierna och på frivillig basis tillsammans med lärare fått möjlighet att förtidsrösta. Det senare var ett led i undervisningen om hur valförfarandet konkret går till och vilka regler som föreligger vid det.

Vid lektionsbesöken framgick även att eleverna fick möjlighet att diskutera och ta ställning i olika frågor. Dessa frågor handlade inte endast om valet, utan även om gränser för yttrandefriheten med aktuella exempel på frågor som figurerat i media. Av elevintervjuer framkommer att diskussionerna i klassrummet präglas av acceptans för olika

perspektiv och ståndpunkter och att eleverna även får vara beredda att motivera sina ställningstaganden.

Utgår undervisningen från programmålen

Av förordningen om särskilda program mål för gymnasieskolans nationella program anges de särskilda program mål som gäller utöver de gemensamma kunskapsmål som anges i läroplanen.

Enligt Skolverkets programhäften för de granskade programmen signalerar program målet att det finns en särskild tanke med programmet och att denna grundläggande tanke ska märkas i programmets samtliga kurser. Eleverna ska uppfatta sin utbildning som en helhet. För att programmet ska fungera som en helhet behöver lärarna samarbeta över ämnesgränserna. Kärnämnen och karaktärsämnen ska sträva åt samma håll. Det gäller att tänka programinriktat snarare än ämnesinriktat, för att få undervisningen att kännas mer meningsfull för eleven. Det är viktigt att kärnämnesläraren varierar sina kurser med målet för varje enskilt program för ögonen. Viktigt är att skolan ger de organisatoriska förutsättningarna för olika slag av samverkan mellan kärnämnes- och karaktärsämneslärare.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Av granskningen framgår att undervisningen i hög grad utgår från programmålen.

Av intervjuerna med lärarna framkommer att de använder programmålen i planeringen av undervisningen, även om det skiftar bland lärarna i vilken utsträckning detta görs. I detta avseende brukar lärarna anpassa uppgifter och diskussioner i undervisningen efter elevernas program, vilket bland annat har inkluderat lagar och etiska frågor i anslutning till det yrkesområde eleverna förbereds för genom sitt program. Enligt lärarna får de uppslag på hur de kan anpassa kursen i Samhällskunskap A till elevernas studieinriktningar genom de regelbundna programarbetslagsmötena där karaktärsämneslärarna ingår. Enligt lärarna i samhällskunskap fungerar samarbetet med lärarna i karaktärsämnen bra.

Under lektionsbesök har inspektörerna även sett exempel på att undervisningen knyter an till elevernas studieinriktning. Vid ett tillfälle diskuterade eleverna, både i grupp och tillsammans med läraren, om det är rätt att utesluta medlemmar ur fackföreningar på grundval av medlemskap i Sverigedemokraterna. Denna diskussion föranleddes av att ett fackförbund hade beslutat att göra detta, och i det hänseendet diskuterade eleverna om det skulle vara korrekt om en fackförening i deras kommande bransch skulle fatta samma beslut. Av elevintervjuer har det också framgått att uppgifter de hittills arbetat med under kursen innehåller moment som knutit an till deras studieinriktning. Inför en planerad debatt mellan politiska partier i samband med valet fick eleverna i förväg även formulera frågor till partiföreträdarna. Dessa frågor hade eleverna, efter uppmaning från lärarna, bland annat formulerat med hänsyn till sitt program och det yrke de utbildar sig för.

Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande

Enligt läroplanen ska undervisningen anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Varje elev ska få stimulans att växa med uppgifterna och möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Skolan ska stärka elevernas tro på sig själva och ge dem framtidstro. Undervisningen ska bedrivas i demokratiska arbetsformer och utveckla elevernas förmåga och vilja att ta personligt ansvar och aktivt delta i samhällslivet. Elevernas möjligheter att utöva inflytande på undervisningen och att ta ansvar för sina studieresultat förutsätter att skolan klargör utbildningens mål, innehåll och arbetsformer, liksom vilka rättigheter och skyldigheter eleverna har. Lärarna måste därför fortlöpande informera varje elev om hennes eller hans utvecklingsbehov och framgångar i studierna.

Av Skolverkets författningskommentarer för likvärdig bedömning och betygssättning framkommer att grunderna för betygssättningen ska redovisas för eleverna och vara förenliga med målen i kursplanen och betygskriterierna för kursen. Betygssystemet förutsätter att läraren grundar sin bedömning på varierade bedömningsformer, både muntliga och skriftliga bevis på kunskap och vid flera bedömningstillfällen.

Gymnasieförordningen anger att rektorn ansvarar för att genomföra en utredning om det finns signaler om att en elev kan vara i behov av särskilda stödåtgärder. Om utredningen visar att eleven är i behov av stödåtgärder för att kunna nå målen ska ett sådant stöd ges. Rektorn ska då se till att det upprättas åtgärdsprogram.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att undervisningen i hög grad utgår från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande. Av betygsstatistik från läsåret 2009/2010 framgår dock att det finns elever som inte klarat målen för kursen i Samhällskunskap A. Trots detta har skolan inte kunnat visa att åtgärdsprogram har utarbetats för dessa elever när det gäller kursen i Samhällskunskap A. Därmed saknar skolan ett viktigt instrument för att följa upp de insatser som görs för elever i behov av stödinsatser när det gäller samhällskunskap. Vid den regelbundna tillsynen hösten 2009 framförde Skolinspektionen kritik mot skolan för brister i rutinerna gällande åtgärdsprogram, men trots denna kritik har skolan inte åtgärdat detta vid tidpunkten för denna granskning. Enligt rektor pågår ett utvecklingsarbete på skolan avseende åtgärdsprogram, men detta arbete har inte kommit så långt som man hade önskat.

Eleverna ges dock möjligheter till stöd i samhällskunskap. På skolan finns ett strukturerat stöd i samhällskunskap, i form av en "samhällsverkstad". Detta stöd ges två timmar en dag i veckan och handhas av en erfaren lärare i samhällskunskap. Under lärarintervjun framgår även att lärarna i samhällskunskap vid tillfällena har samarbetat med specialpedagogerna när det funnits behov av detta. När elever har haft behov av att gå till skolans "läs-och skrivenhet" har de exempelvis fått med sig uppgifter i samhällskun-

skap som de med stöd av specialpedagog har arbetat med. Under lektionsbesök har inspektörerna även sett exempel på lärare som använder lärplattformen Fronter i undervisningen och på vilken de lagt upp länkar till Internetsidor som innehåller information på lättförståeligt språk rörande det arbetsområde de behandlade. Av elevintervjuer framgår att lärarna uppfattas som stödjande i skolarbetet och att lärarna i början av kursen har sagt att de kommer finnas till hjälp för eleverna, oavsett vilket betyg de siktar på.

Granskningen visar att lärarna har insikt om elevernas kunskapsnivåer och sätt att lära och att de utgår från detta i planeringen av undervisningen. I början av kursen tar lärarna reda på elevernas målsättning beträffande betyg, men också vad eleverna anser vara sina egna styrkor och svagheter genom att låta dem fylla i ett dokument som lämnas in. Av intervjuer med lärare och elever samt lektionsplaneringar framgår att många uppgifter är konstruerade så att eleverna har möjlighet att genomföra dem på olika sätt, utifrån sina egna förutsättningar och ambitionsnivåer. Dessa typer av uppgifter ger även eleverna möjlighet att utvecklas efter sina egna förutsättningar samtidigt som de stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Enligt eleverna är arbetsuppgifterna varken för svåra eller för lätta och är därtill intresseväckande. Vad gäller det senare är det värt att lyfta fram att det finns exempel på elever som uppgett att de innan kursen inte hade en positiv syn på ämnet, men att undervisningen ändå är intressant och har ökat intresset för ämnet.

Att lärarna söker stimulera eleverna att utveckla hela sin förmåga framgår även på andra sätt. Till exempel berättar lärarna att de vid olika inlämningsarbeten låter eleverna arbeta vidare med uppgiften efter att de gett respons, för att eleven ska kunna utveckla sitt arbete och därmed även sin förmåga. Av granskningen framgår dessutom att eleverna får prova på olika arbetsformer och arbetssätt samt att lärarna varierar formerna för att bedöma elevernas kunskaper under kursens gång. Lärarna individanpassar även formerna för hur kunskaper bedöms, om behov eller vilja finns hos eleven. Formerna för kunskapsbedömningen har eleverna även ett inflytande på som grupp, då de i samråd med lärare är med och påverkar hur det ska ske i kursens olika arbetsområden. Mot bakgrund av de varierande formerna för bedömning av kunskaper finner Skolinspektionen att lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper.

Lärarna ger även eleverna förutsättningar att utöva inflytande genom att kontinuerligt konkretisera och förklara målen för kursen. Under intervjuer med elever framgår att de har diskuterat målen för kursen med läraren, men också att de har diskuterat och fått betygskriterierna konkretiserade i början av kursen. Vid Skolinspektionens besök hade kursen nyss startat och inte behandlat många arbetsområden, men enligt lärarna går de igenom betygskriterierna såväl som målen för kursen i anslutning till varje nytt arbetsområde. Inspektörerna har i det avseendet sett exempel på lokala konkretiseringar av mål och betygskriterier för olika arbetsområden. Lärarna ger även eleverna möjligheter till inflytande på undervisningen genom att tillsammans med eleverna utvärdera undervisningen. Utvärderingar sker dels muntligt och genom dialog med eleverna

under kursens gång, dels skriftligt i slutet av kursen. Avslutningsvis finner Skolinspektionen att lärarna redovisar grunderna för betygssättningen för eleverna.

Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper

I Skolverkets allmänna råd om det lokala arbetet med tillämpningen av nationella mål och betygskriterier framhålls vikten av att det förs diskussioner om de lokala tolkningarna av kursplaner och betygskriterier mellan lärare i olika program, årskurser och skolor, både för att inspirera och lära av varandra och för att skapa likvärdiga förutsättningar för undervisningen och bedömningen av elever i skolan och i olika skolor. Rektor ansvarar för att sådana diskussioner kommer till stånd.

Beskrivning och bedömning av situationen på skolan

Granskningen visar att skolan i hög grad arbetar för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper.

Ämneslaget i samhällskunskap har gjort en gemensam bearbetning av kursmål och betygskriterier. Dessa bearbetningar revideras minst en gång per år. Lärarna diskuterar även vid behov betygskriterier, gemensamma prov och likvärdig bedömning vid deras ämneslagsmöten som äger rum var fjortonde dag. Enligt lärarna gynnas även en samsyn rörande bedömningsfrågor av att de delar arbetsrum med varandra, då detta underlättar diskussioner och erfarenhetsutbyte om prov och bedömningar. Skolinspektionen finner ingen anledning till att kräva åtgärder av skolan i arbetet för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevens förmågor och kunskaper, men vill i sammanhanget påpeka att detta arbete skulle kunna förbättras genom ett strukturerat samarbete med lärare i samhällskunskap på andra skolor.

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsråden Christina Aro Östgren och Eleonor Duvander deltagit.

På Skolinspektionens vägnar



Allan Westerdahl
Enhetschef



Ronny Högberg
Utredare

Bilaga: Bedömningspunkter

Kvalitetsgranskning samhällskunskap i gymnasieskolan

Frågeområden och bedömningspunkter

1. Utgår undervisningen från ämnets mål att sträva mot
 - 1.1. Lärarna använder målen att sträva mot som underlag vid planeringen av undervisningen
 - 1.2. Undervisningen ger möjlighet för eleven att omfatta och praktisera demokratis värdegrund och att förstå hur olika perspektiv och ideologier ger olika sätt att uppfatta samhället
 - 1.3. Undervisningen ger möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att formulera frågor, argumentera och uttrycka ståndpunkter samt utveckla den egna förmågan att aktivt delta i samhällslivet och påverka samhällsutvecklingen
 - 1.4. Undervisningen ger möjlighet för eleven att utveckla sin förmåga att använda olika metoder vid arbetet med samhällsfrågor och att övas i ett alltmer vetenskapligt förhållningssätt
2. Utgår undervisningen från programmålen
 - 2.1. Lärarna använder programmålen som underlag vid planeringen av undervisningen
 - 2.2. Lärarna i samhällskunskap samverkar med karaktärsämneslärare i utformningen av kursen
 - 2.3. Rektorn tar ansvar för att det kommer till stånd samverkan mellan lärare i olika kurser så att eleverna får ett sammanhang i sina studier
 - 2.4. Undervisningen ger eleven förmåga att diskutera och ta ställning till etiska frågor och förhållningssätt som rör yrkesutövningen
 - 2.5. Undervisningen ger eleven kunskaper om faktorer som påverkar hälsa och säkerhet och har kännedom om hur arbetsmiljöfrågor hanteras inom berörda verksamheter samt kan verka för en god fysisk och psykosocial arbetsmiljö
 - 2.6. Undervisningen ger eleven kännedom om de bestämmelser och internationella överenskommelser som gäller för området
 - 2.7. Undervisningen knyter an till elevens studieinriktning

Bedömningspunkter

2010-02-17

Dnr 40-2010:30

2 (2)

3. **Utgår undervisningen från varje elevs förutsättningar, erfarenheter, behov och tänkande**
 - 3.1. Lärarna har insikt om elevernas skilda kunskapsnivåer och sätt att lära och utgår från detta i planeringen av undervisningen
 - 3.2. Lärarna organiserar arbetet så att eleverna utvecklas efter sina egna förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga
 - 3.3. Lärarna stimulerar, handleder och stödjer eleverna och ger särskilt stöd till elever med svårigheter
 - 3.4. Rektorn ser till att de elever som befaras inte kommer att nå kunskapsmålen får stödundervisning
 - 3.5. Rektorn ser till att åtgärdsprogram utarbetas om eleven behöver särskilt stöd
 - 3.6. Lärarna ger eleverna förutsättningar att utöva inflytande genom att kontinuerligt konkretisera och förklara program mål, kursmål och betygskriterier för eleverna
 - 3.7. Lärarna redovisar för eleverna på vilka grunder betygssättningen sker
 - 3.8. Lärarna gör en allsidig bedömning av elevernas kunskaper
 - 3.9. Lärarna planerar och utvärderar undervisningen tillsammans med eleverna
 - 3.10. Lärarna låter eleverna pröva olika arbetssätt och arbetsformer

4. **Arbetar skolan för att säkerställa en likvärdig bedömning av elevernas förmågor och kunskaper**
 - 4.1. Lärarna som undervisar i samhällskunskap A gör en gemensam tolkning av kursplanens mål och betygskriterier
 - 4.2. Rektorn ser till att lärarna ges möjlighet att arbeta med bedömningsfrågor